

Informácia o činnosti Slovenskej komisie pre UNESCO za roky 2019 a 2020

Slovenská komisia pre UNESCO (ďalej len „SK UNESCO“) je poradným orgánom vlády SR v záležitostiach týkajúcich sa Organizácie Spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru (UNESCO) a vzťahov Slovenskej republiky k tejto medzinárodnej organizácii. Plní úlohy vyplývajúce z jej funkcie národnej komisie pre UNESCO v súlade s čl. VII Ústavy UNESCO a Charty národných komisií pre UNESCO.

SK UNESCO vznikla v roku 1993 a v roku 2016 prešla zásadnou transformáciou. Do platnosti vstúpil nový štatút SK UNESCO, ktorý poskytuje rámec pre fungovanie komisie, ktorej hlavným poslaním je podporovať a rozvíjať programy UNESCO v oblasti vzdelávania, vedy a kultúry v SR. V súlade so štatútom SK UNESCO pravidelne predkladá správu o činnosti vláde SR. Pre potreby tohto materiálu je rozdelená činnosť SK UNESCO podľa jednotlivých rezortov a obsahuje informácie o činnosti komisie za dva roky – 2019 a 2020.

Komisia má v súčasnosti 18 členov a jej predsedom je z titulu svojej funkcie minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Ivan Korčok. Členmi komisie sú predstavitelia rezortov, ktorých agenda je spojená s agendami UNESCO (MŠVVaŠ SR, MK SR, MŽP SR, MPRV SR a MDV SR), ďalej štátnych, vedeckých a akademických organizácií a mimovládnych organizácií. SK UNESCO reflektuje štruktúru činností organizácie UNESCO, ktorá je rozdelená do 5 programových sektorov: vzdelávanie, prírodné vedy, spoločenské a humanitné vedy, kultúra a svetové dedičstvo, komunikácia a informácie. Odbornými orgánmi SK UNESCO sú slovenské výbory (7) a dve sekcie:

- Slovenský výbor pre medzinárodný program Človek a biosféra (MAB)
- Slovenský výbor pre medzivládny program Informácie pre všetkých (IFAP)
- Slovenský výbor pre program Riadenia spoločenských zmien (MOST)
- Slovenský výbor pre program bioetiky (IBC)
- Slovenský výbor pre medzinárodný geovedný program (IGCP)
- Slovenský výbor pre medzivládny hydrologický program (IHP)
- Slovenský výbor pre program Pamäť sveta
- Sekcia pre výchovu a vzdelávanie
- Sekcia pre kultúru

Za materiálne a administratívno-organizačné zabezpečenie činnosti SK UNESCO zodpovedá MZVEZ SR, kde sídli Sekretariát komisie, vedený generálnym tajomníkom. Ten koordinuje spoluprácu medzi členmi komisie, slovenskými subjektmi zainteresovanými v oblastiach činností UNESCO a organizáciou UNESCO so sídlom v Paríži. V súčasnosti je generálnou tajomníčkou SK UNESCO Viera Grigová, ktorá bola do funkcie vymenovaná ministrom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR dňa 1.7.2019. V zmysle Štatútu SK UNESCO je zriadený Poradný zbor expertov, členmi ktorého sú mimoriadne slovenské osobnosti a vedecké kapacity. Fórum partnerov SK UNESCO - zhromaždenie všetkých zástupcov národných subjektov aktívnych v oblastiach pôsobnosti UNESCO sa schádza raz za rok.

Aktivity Slovenskej komisie pre UNESCO v r. 2019 a 2020

Predkladaná informácia nadväzuje na „Informáciu o činnosti Slovenskej komisie pre UNESCO“ č. UV-44081/2018, ktorá bola schválená vládou SR dňa 9.1.2019 a pokrýva obdobie rokov 2019 a 2020. V uvedenom období došlo k zmene na poste predsedu SK UNESCO, ako aj generálnej tajomníčky SK UNESCO a viacerých členov komisie. Práca SK UNESCO sa v hodnotenom období odvíjala od záverov 39. Generálnej konferencie (GK) UNESCO (30.10.-14.11.2017) a najmä 40. GK UNESCO (12. - 27.11.2019) v Paríži. Na GK a sprievodných podujatiach sa zúčastnili viaceré členky a členovia SK UNESCO, vrátane generálnej tajomníčky. SR bola na 40. GK zvolená za člena Medzivládnej rady pre program sociálnych transformácií a za člena Medzivládneho výboru medzivládneho hydrologického programu. Predsedníčka Slovenského výboru Človek a biosféra Ing. Vladimíra Fabriciusová, PhD. bola v r. 2019 vymenovaná generálnou riaditeľkou UNESCO za členku Medzinárodného poradného výboru pre biosférické rezervácie na r. 2020-2023. V expertnom orgáne Medzivládneho výboru na ochranu nemotného kultúrneho dedičstva UNESCO pôsobí Mgr. Ľubica Voľanská, PhD. z Ústavu etnológie a sociálnej antropológie SAV.

Významnými podujatiami SK UNESCO v roku 2019 boli spoločné stretnutie Slovenskej a Českej komisie pre UNESCO (v Bratislave dňa 11.6.2019) a tradičné Fórum partnerov UNESCO pre partnerov z celej krajiny dňa 21.5.2019. Okrem toho sa uskutočnili riadne štvrtročné zasadnutia SK UNESCO. Rok 2020 bol výrazne poznačený pandémiou covid-19, ktorá znemožnila konanie Fóra partnerov, verejných podujatí jednotlivých výborov a pravidelných štvrtročných zasadnutí SK UNESCO. Uskutočnilo sa tak len jedno zasadnutie komisie pod vedením nového predsedu I. Korčoka dňa 30.6.2020. V priebehu roku 2020 sa SK UNESCO venovala predovšetkým práci v jednotlivých výboroch a sekciách, tvorbe odborných publikácií, zlepšeniu informovanosti o aktivitách UNESCO voči všetkým relevantným subjektom v SR, vrátane občianskej spoločnosti a súkromného sektora a nadväzovaniu nových partnerstiev. Napomáhala tiež aktívnej účasti predstaviteľov príslušných rezortov a expertov z rôznych oblastí na príprave, plánovaní, uskutočňovaní a využívaní programov UNESCO, ako aj na online podujatiach, ktoré organizovalo alebo zastrešovalo UNESCO v Paríži. Členovia a členky SK UNESCO boli zapojení do prípravy Strednodobej stratégie UNESCO na obdobie rokov 2022-2029, jej programu a rozpočtu na roky 2022-2025, ako aj do prípravy a pripomienkovania ďalších dokumentov UNESCO (napr. Odporúčaní UNESCO pre etiku umelej inteligencie). Sekretariát SK UNESCO v uplynulých dvoch rokoch venoval značnú pozornosť zvyšovaniu vizibility značky UNESCO v SR prostredníctvom revidovanej webovej stránky www.unesco.sk, ale aj priamym oslovením partnerov a inštitúcií. V r. 2020 začal vychádzať pravidelný elektronický *Newsletter SK UNESCO*, ktorý je zasielaný cca 500 adresátom a má veľmi dobrú odozvu. Sekretariát SK UNESCO, za výdatnej pomoci členov SK UNESCO a ďalších expertov vytvoril aj svoj vlastný propagačný materiál – brožúrku „Značka UNESCO na Slovensku“, ktorý bol distribuovaný najmä do pridružených škôl UNESCO.

V dňoch 9. - 10. decembra 2020 zorganizovalo Holandské kráľovstvo Svetovú konferenciu UNESCO pre slobodu médií „*Journalism without Fear or Favour*“, na ktorej za SR vystúpil minister ZVEZ Ivan Korčok. Na ministerskom zasadnutí sa viac ako 50 ministrov prihlásilo k záväzkom OSN a UNESCO v oblasti ochrany novinárov a slobody médií. Snahou SR je využívať všetky príležitosti pre potvrdenie našich hodnotových princípov, vrátane ochrany slova, médií a osobitne novinárov.

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR

Oblasť výchovy a vzdelávania

Rezort školstva je garantom cieľa udržateľného rozvoja č. 4 (SDG4) – *Zabezpečiť inkluzívne, spravodlivé a kvalitné vzdelávanie a podporovať celoživotné vzdelávacie príležitosti pre všetkých*, ktorého gestorom v systéme OSN je práve UNESCO. Slovensko presadzovalo svoje záujmy a získavalo expertízu v tejto oblasti v rámci Riadiaceho výboru pre cieľ udržateľného rozvoja č. 4 - tzv. *SDG4 Steering Committee*, v ktorom SR zastupovala Mgr. Katarína Deáková z MŠVVaŠ SR na poste predsedníčky skupiny štátov strednej a východnej Európy.

Slovensko tiež prispelo k príprave textu Svetového dohovoru o uznávaní vysokoškolských diplomov, ktorý bol schválený na 40. GK UNESCO na jeseň 2019. V priebehu r. 2020 sa MŠVVaŠ SR venovalo schvaľovaciemu procesu prístupu SR k tomuto dohovoru.

V septembri 2019 sa uskutočnil Európsky týždeň odborných zručností 2019 na Slovensku, počas ktorého bola osobitná pozornosť venovaná vzdelávaniu dospelých a inklúzii. Témou tohto podujatia bolo „*Odborné vzdelávanie a príprava pre VŠETKÝCH – zručnosti pre život*“. Uskutočnila sa tiež konferencia s názvom „*Budúcnosť vzdelávania pre trh práce*“, ktorú zorganizoval Štátny inštitút odborného vzdelávania v spolupráci s MŠVVaŠ SR.

V roku 2020 sa členkou *UNESCO UNEVOC Network* (Sieť medzinárodných centier technického a odborného vzdelávania a školenia) za SR stala Ľubica Gálová, vedúca odboru európskych politík, Štátny inštitút odborného vzdelávania.

Zástupkyne MŠVVaŠ SR sa aktívne zúčastnili na virtuálnom zasadnutí *Globálneho stretnutia o vzdelávaní (GEM 2020)* v dňoch 20. a 22. októbra 2020, na segmente na vysokej úrovni SR zastupovala štátna tajomníčka Monika Filipová. Uvedenému podujatiu predchádzali regionálne konzultácie pre Európu a Severnú Ameriku online formou dňa 29.9.2020. Dňa 5.11.2020 sa konala virtuálna *Medzinárodná konferencia o boji proti šikane medzi študentami*, ktorú organizovalo francúzske Ministerstvo školstva, mládeže a športu v spolupráci s UNESCO pri príležitosti Medzinárodného dňa proti násiliu na školách. MŠVVaŠ SR reprezentovala K. Deáková, ktorá je tiež členkou Sekcie pre výchovu a vzdelávanie SK UNESCO.

Rezort školstva, vedy výskumu a športu SR sa zároveň v roku 2020 zapájal do spolupráce s UNESCO v rámci poskytovania požadovaných informácií formou dotazníkov, resp. národných správ v špecifických oblastiach v rámci konzultačných a monitorovacích procesov k jednotlivým odporúčaniam.

Oblasť športu

UNESCO má vo svojom portfóliu aj oblasť športu, v rámci ktorej je jednou z hlavných tém boj proti dopingu v športe. Túto výzvu UNESCO koordinuje prostredníctvom *Medzinárodného dohovoru proti dopingu*, ktorý zabezpečuje pevnejšiu oporu pri uplatňovaní jednotných opatrení proti dopingu v športe a jeho elimináciu na celom svete. SR je zmluvnou stranou dohovoru od roku 2007 a realizuje opatrenia v boji proti dopingu na národnej úrovni, ktoré jej z tohto medzinárodného dohovoru vyplývajú. V roku 2020 sa MŠVVaŠ SR aktívne zapojilo do písomných konzultácií, ku ktorým vyzvalo UNESCO všetky zmluvné strany tohto dohovoru ohľadom prípravy budúcej Strednodobej stratégie UNESCO na obdobie rokov 2022-2029, jej programu a rozpočtu na roky 2022-2025. Okrem toho sa MŠVVaŠ SR v roku 2020 zapojilo

do Svetového prieskumu o kvalite telesnej výchovy („Worldwide Survey of Quality of Physical Education“), ktorým UNESCO realizuje periodické hodnotenie kvality telesnej výchovy v zmysle hlavných odporúčaní pre vlády a tvorcov politík obsiahnutých v *Usmerneniach UNESCO o kvalite telesnej výchovy*.

Katedry UNESCO

V rámci Programu UNITWIN/Katedry UNESCO, ktorý združuje viac ako 700 vysokých škôl v 116 krajinách sveta, v SR pôsobili v rokoch 2019-2020 naďalej štyri katedry UNESCO:

- UNESCO Katedra výchovy k ľudským právam, Univerzita Komenského v Bratislave
- UNESCO Katedra pre ekologické vedomie a trvalo udržateľný rozvoj, Technická univerzita vo Zvolene
- UNESCO Katedra bioetiky, Prešovská univerzita v Prešove
- UNESCO Katedra plurilingválnej a multikultúrnej komunikácie, Univerzity Komenského v Bratislave.

V rokoch 2019 a 2020 Sekretariát SK UNESCO spolupracoval s STÚ v Bratislave na návrhu novej katedry UNESCO na Slovensku so zameraním na obnovu architektonického dedičstva. Projekt novej katedry bol v apríli 2020 zaslaný na posúdenie do sídla UNESCO v Paríži.

Všetky štyri katedry UNESCO v SR sa v uplynulých dvoch rokoch venovali tradičným pedagogickým, vedeckým, výskumným a popularizačným činnostiam na základe domácej i zahraničnej spolupráce. Najvýznamnejšou aktivitou **UNESCO Katedry pre výchovu k ľudským právam** bola v r. 2019 organizácia 21. ročníka Olympiády ľudských práv (OLP). Nosnou témou podujatia bolo „30. výročie Nežnej revolúcie“. V r. 2020 bol pripravený 22. celoštátny ročník OLP a 2. ročník Ceny prof. Miroslava Kusého s hlavnou témou „Výzvy pre demokraciu a ľudské práva v Európe 21. storočia“. Pandémia Covid-19 však zásadne poznačila aktivity OLP, uskutočnili sa školské a krajské kolá, celoštátne kolo však muselo byť napriek enormnému úsiliu organizátorov opakovane stornované.

UNESCO Katedra pre ekologické vedomie a trvalo udržateľný rozvoj v r. 2019 oslávila 25. výročie svojej existencie a pri tejto príležitosti usporiadala 7. ročník *Medzinárodnej konferencie o vybraných aspektoch integrovaného environmentálneho manažmentu so zameraním na implementáciu cieľov udržateľného rozvoja v rôznych kultúrnych kontextoch*. Z ďalších aktivít katedry spomenieme nadviazanie priamej spolupráce katedry s Biosférickou rezerváciou Poľana v rámci programu MAB. V r. 2020 boli vypracované projekty „Identifikácia a hodnotenie významných krajinných štruktúr pre spoločenskú prax“ a „Vzdelávacia multimediálna podpora pre získanie vedomostí a praktických zručností v ochrane a manažmente historických krajinných areálov“, zatiaľ čo publikačná činnosť katedry sa zamerala na odborné medzinárodné časopisy.

Hlavným podujatím **UNESCO Katedry bioetiky** bol 4. (2019) a 5. (2020) ročník Noci filozofie (*UNESCO Philosophy Day/Night*). Piaty ročník tohto slovenského filozofického festivalu s podnázvom *Philosophy 2020* sa uskutočnil pri príležitosti Svetového dňa filozofie v dňoch 19.-20.11.2020. Vzhľadom na pandemickú situáciu sa podujatie po prvýkrát úspešne uskutočnilo online formou, ktorú ocenili najmä zahraniční diváci. Festival bol obohatený priamym prenosom koncertu, poéziou s hudobným sprievodom a neformálnou

filozofickou diskusiou. V r. 2020 katedra v spolupráci s Inštitútom etiky a bioetiky pripravili 6. ročník esejistickej súťaže pre žiakov stredných škôl prešovského a košického kraja na tému „*Akú hodnotu má zdravie?*“. Súťaž mala ambíciu reagovať na aktuálnu spoločenskú situáciu v súvislosti s COVID-19, no zároveň poskytovala priestor aj pre širšie sociálno-etické úvahy vo vzťahu k posúdeniu významu hodnoty zdravia.

UNESCO Katedra plurilingválnej a multikultúrnej komunikácie v r. 2020 úspešne prešla periodickým hodnotiacim procesom zo strany UNESCO, ktoré potvrdilo jej štatút na ďalšie štvorročné obdobie. Zo strany UK je však potrebné doriešiť otázku vedúceho katedry po odchode jej dlhoročnej vedúcej p. Anny Butašovej. Hlavnou aktivitou katedry v r. 2020 bola organizácia 2. ročníka medzinárodnej vedeckej konferencie „*Aranea 2020 – Webové korpusy vo výchove a vzdelávaní*“, ktorá sa uskutočnila v polo-online formáte s bohatou medzinárodnou účasťou. Zborník prednesených príspevkov bude publikovaný vo forme zvláštneho čísla indexovaného Jazykovedného časopisu v druhej polovici r. 2021.

Informačné a dokumentačné stredisko UNESCO a sieť pridružených škôl UNESCO

Informačné a dokumentačné stredisko UNESCO (IDS UNESCO) pri Univerzitnej knižnici v Bratislave poskytovalo širokej verejnosti informácie o činnosti, programoch a projektoch UNESCO. Stredisko plní taktiež funkciu sekretariátu Slovenského výboru pre program UNESCO Pamäť sveta a k jeho úlohám patrí aj funkcia národného koordinátora pridružených škôl UNESCO v SR. V súčasnosti je do siete pridružených škôl UNESCO zapojených 22 stredných a základných škôl z celého Slovenska. Celosvetová sieť pridružených škôl UNESCO (ASPnet) združuje viac ako jedenásťtisíc vzdelávacích inštitúcií zo všetkých kútov sveta okolo spoločného cieľa: vychovávať deti k mieru, medzikultúrnemu dialógu, ochrane a zachovaniu kultúrneho a prírodného dedičstva a udržateľnému rozvoju.

V r. 2019 IDS UNESCO usporiadalo rad podujatí a prednášok pre širokú verejnosť, ako aj podujatia špeciálne zamerané na pridružené školy UNESCO. Už tradične koncom roka 28.11.2019 sa v priestoroch Univerzitnej knižnice v Bratislave uskutočnilo výročné stretnutie pridružených škôl UNESCO v SR, kde zástupcovia jednotlivých škôl prezentovali svoje aktivity a vymenili si navzájom skúsenosti.

Celý rok 2020 činnosť IDS UNESCO bola poznačená dopadmi reštrikcií súvisiacimi s pandémiou COVID-19. Široká verejnosť však mala prístup do elektronických platforiem knižníc UNESCO a OSN, ktoré sú uvedené na stránke UKB v položke Stredisko UNESCO/Depozitná knižnica OSN. Mimo obdobia reštriktívnych opatrení, IDS UNESCO naďalej zabezpečovalo spracovávanie, uchovávanie a sprístupňovanie fondov UNESCO a OSN, ako aj prístup do elektronickej platformy pre komplexné vyhľadávanie, výskum a šírenie digitálneho obsahu OSN, ako sú knihy, časopisy, ročenky a iné zdroje. V rámci funkcie národného koordinátora Pridružených škôl UNESCO v SR, vedúca strediska poskytovala na dennej báze informácie pridruženým školám UNESCO z centrál ASPnetu v Paríži a zo Sekretariátu SK UNESCO. Hlavne to boli pozvánky na webináre a súťaže, ktoré organizovalo UNESCO alebo OSN, napr. séria webinárov UNESCO „*Inklúzia v čase COVID-19*“. Napriek uzavretiu škôl počas pandémie, dve školy (Škola umeleckého priemyslu v Bratislave a Stredná priemyselná škola v Novom Meste nad Váhom) sa zapojili do iniciatívy *Medzinárodný týždeň umeleckej výchovy 2020*, ktorá prebiehala počas posledného májového týždňa. IDS UNESCO tiež vytvorilo uzavretú skupinu na Facebooku s názvom *Pridružené školy UNESCO na*

Slovensku, ktorá má za cieľ propagáciu aktivít pridružených škôl v oblasti UNESCO, a tiež informovanie o projektoch ASPnetu. Stránka je určená hlavne pre učiteľov a koordinátorov pridružených škôl UNESCO v SR. Napriek reštriktívnym opatreniam sa IDS UNESCO podarilo v r. 2020 usporiadať aj niektoré podujatia – napr. prednášku pre študentov pridružených škôl UNESCO dňa 27.1.2020 s názvom „*My a oni? Holokaust na Slovensku 1938 – 1945*“, ktorá sa zamerala na vzťahy Židov a Slovákov v rokoch 1938-1945. Dňa 25.2.2020 sa uskutočnila prednáška z cyklu „*Náboženstvá pod drobnohľadom*“ s názvom „*Stará viera v novom šate: Moderné pohanstvo vo svete a na Slovensku*“. V rámci Dní európskeho kultúrneho dedičstva 2020 sa dňa 17.9.2020 uskutočnil workshop s názvom „*Škola remesiel ÚĽUV - tvorivé dielne pre študentov pridružených stredných škôl UNESCO v SR*“.

Pri príležitosti 75. výročia vzniku OSN, IDS UNESCO v spolupráci so Sekretariátom SK UNESCO pri MZVEZ SR organizovalo na Barokovom nádvorí v Univerzitnej knižnici v Bratislave výstavu s názvom „*75. výročie vzniku OSN a Slovensko*“ (1.-15.10.2020). IDS UNESCO pre návštevníkov knižnice k tomuto významnému výročiu pripravilo aj výstavku dokumentov z fondov Depozitnej knižnice OSN a UNESCO.

Ďalšie aktivity v oblasti vzdelávania a výchovy

SK UNESCO v r. 2019 podporila odbornú konferenciu „*Dieťa v ohrození*“, ktorú usporiadal Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie (VÚDPaP) v Bratislave za účasti viacerých zahraničných hostí. V poradí už 29. ročník konferencie sa mal uskutočniť aj na jeseň 2020, kvôli pandémie covid-19 však bolo podujatie presunuté na r. 2021.

SK UNESCO v r. 2019 finančne podporila ďalší ročník ocenenia „*Lúč z tmy*“, organizovaný slovenským výborom Programu MOST spolu s občianskym združením eduRoma. Pod záštitou SK UNESCO sa v júni 2019 uskutočnilo aj slávnostné odovzdanie ocenení 14. ročníka európskej súťaže *EUSTORY*, ktorého témou bola „*Neznáma revolúcia očami žijúcich svedkov*“. Ocenenie víťazov 15. ročníka súťaže sa nemohlo uskutočniť kvôli pandémie covid-19 a bolo presunuté na r. 2021.

Veda

Prof. RNDr. Silvia Pastoreková, DrSc., riaditeľka Biomedicínskeho centra SAV na pozvanie UNESCO reprezentovala Slovenskú republiku na Svetovom dni vedy pre mier a rozvoj, oslava ktorého sa konala 8.11.2019 v parížskom sídle UNESCO. Téma podujatia bola: „*Otvorená veda, nenechať nikoho bokom*“.

Aj v roku 2019 a 2020 boli slovenským vedkyniam udelené ocenenia *L'Oréal – UNESCO Pre ženy vo vede*. V r. 2019 boli ocenené Mgr. Martina Gáliková, PhD. za štúdium obezity spôsobenej nedostatkom steroidných hormónov produkovaných pohlavnými žľazami a RNDr. Vlasta Demečková, PhD. za výskum účinku probiotík a ich schopnosti znormlizovať imunitné reakcie u pacientov s nešpecifickými zápalovými ochoreniami čriev. V r. 2020 sa podujatie uskutočnilo v online-formáte a ocenenia získali Mgr. Svetlana Miklíková, PhD. z Ústavu experimentálnej onkológie Biomedicínskeho centra SAV v Bratislave a MUDr. RNDr. Dominika Fričová, PhD. z Neuroimunologického ústavu SAV v Bratislave.

Slovenský výbor pre bioetiku

Významnou témou v sledovanom období bola bioetika a etika umelej inteligencie. Slovenský výbor pre bioetiku usporiadal v roku 2019 Národnú konferenciu „*Etika a umelá inteligencia*“ a v priebehu r. 2020 sa slovenskí experti aktívne zapájali do draftovania prvého svetového nástroja/dokumentu s odporúčaniami o etických princípoch umelej inteligencie, ktorý pripravuje UNESCO. V roku 2020 bola taktiež zahájená spolupráca Ministerstva investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR a slovenských expertov s novovzniknutým Medzinárodným výskumným centrom umelej inteligencie IRCAI, ktoré bolo otvorené v Ľublíane pod záštitou UNESCO.

Slovenský výbor pre medzivládny program IFAP (Informácie pre všetkých)

V súlade s hlavným cieľom medzinárodného programu IFAP sa výbor snaží aktívne znižovať „digitálnu/informačnú priepasť“, umožniť tak profitovanie z rozvoja nových technológií, predovšetkým IT aj na Slovensku. Kľúčové oblasti činnosti výboru sú:

- rozvoj spoločnosti a ovplyvňovanie spoločnosti novými technológiami, ktoré následne vyvolávajú zmeny v spoločnosti, fungovaní a vzťahoch. Tento bod je v súlade s SDG 8: *Decent work and economic growth* a SDG 9: *Industry, innovation and infrastructure*;
- slobodný prístup k informáciám a hlavne vzdelávacím zdrojom (*Open Educational Ressources*) v súlade s SDG 4: *Quality education*.
- rovnosť šancí a príležitostí v súlade s SDG 5: *Gender equality* a SDG 10: *Reduced inequalities*
- uchovanie dedičstva a zachovanie pamäti ľudstva, Etika a Multikulturalizmus. SDG 11: *Sustainable Cities and Communities*.

IFAP podporuje aktivity občianskeho združenia *Aj Ty v IT*, ktorého hlavným podujatím s podporou SK UNESCO je už tradičný „*Girl's Day*“, cieľom ktorého je motivácia dievčat vo veku 15-19 rokov k štúdiu informatiky a kariére v IT sektore. I keď pandemická situácia v r. 2020 organizáciu značne komplikovala, 440 dievčat z celého Slovenska využilo šancu navštíviť viac ako 30 IT firiem a organizácií a zúčastniť sa na takmer 40 prednáškach a workshopoch. V r. 2020 SK UNESCO nominovala tento projekt na *Medzinárodnú cenu UNESCO v oblasti vzdelávania žien a dievčat*, žiaľ v medzinárodnej konkurencii neuspel. Počas r. 2019 a 2020 sa IFAP zapojil aj do viacerých medzinárodných iniciatív vedených UNESCO v oblasti *Open Science* (*Otvorená veda*) a etiky umelej inteligencie.

Ministerstvo životného prostredia SR

MŽP SR koordinuje implementáciu hlavných programov UNESCO v oblasti prírodných vied – program MAB (Človek a biosféra), program IHP (Medzivládny hydrologický program) a program IGCP (Medzinárodný geovedný program a program geoparkov) v SR. Rezort životného prostredia zodpovedá aj za riadenie a ochranu prírodných pamiatok SR zapísaných na *Zoznam svetového dedičstva UNESCO*. Na tomto prestížnom zozname má SR zapísané dve cezhraničné prírodné pamiatky: slovenskú časť viacnárodnej lokality Staré bukové lesy a bukové pralesy Karpát a iných regiónov Európy a slovenskú časť bilaterálnej slovensko-maďarskej lokality Jaskyne Slovenského a Aggteleckého krasu. Novelou zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov bola v § 28b doplnená definícia

území medzinárodného významu a tiež povinnosť od roku 2020 pre MŽP SR viesť a zverejňovať zoznam území medzinárodného významu podľa jednotlivých kategórií. MŽP SR na svojej webovej stránke (<https://www.minzp.sk/ochrana-prirody/medzinarodne-dohovory/uzemia-medzinarodneho-vyznamu/>) v zmysle uvedeného bodu zverejnilo informácie o oboch lokalitách svetového dedičstva.

MŽP SR sa začiatkom júla 2019 zúčastnilo na 43. zasadnutí Výboru svetového dedičstva UNESCO v Baku (Azerbajdžan). V zmysle bodu 11 Rozhodnutia 43 COM 7.B13 z predmetného zasadnutia, bola SR vyzvaná predložiť do februára 2020 nový nominačný projekt s významnou úpravou hraníc slovenských komponentov lokality svetového dedičstva UNESCO Staré bukové lesy a bukové pralesy Karpát a iných regiónov Európy. Vzhľadom na toto rozhodnutie Výboru svetového dedičstva UNESCO, MŽP SR predložilo materiál „*Návrh úpravy hraníc slovenských komponentov lokality svetového dedičstva UNESCO Staré bukové lesy a bukové pralesy Karpát a iných regiónov Európy*“, ktorý vláda SR schválila dňa 14.10.2019 uznesením č. 528/2017. Tento bol základom pre prípravu nominačného projektu, ktorý by v plnej miere zohľadňoval odporúčania poradných misií WHC UNESCO a IUCN. Na základe požiadavky IUCN spracovala SR aj hodnotenie stavu lokality, ktoré slúžilo ako podklad pre vypracovanie *Outlook Assessment 2020*.

Návrh nominačného projektu slovenskej časti lokality bol v januári 2020 formálne predstavený stálym delegátom SR pri UNESCO a následne, ako významná súčasť spoločného nominačného projektu, predložený stálym delegátom Švajčiarskej federácie.

V dňoch 13.-17.9.2020 sa v lokalitách Národného parku Poloniny, Prírodnej rezervácie Vihorlatský prales a Prírodnej rezervácie Kyjovský prales uskutočnila hodnotiaca misia IUCN slovenskej časti lokality svetového dedičstva UNESCO *Staré bukové lesy a bukové pralesy Karpát a iných regiónov Európy*. Expertné misie vo všetkých 10-tich krajinách mali byť ukončené do októbra 2020, avšak kvôli pandémie covid-19, bol tento termín predĺžený do januára 2021. Nominačný projekt ako celok by následne mal byť predložený na schválenie počas spojeného 44. a 45. zasadnutia Výboru svetového dedičstva UNESCO, ktorého konanie je plánované v mesiacoch jún alebo júl 2021 v Číne.

Program Človek a biosféra (MAB)

Cieľom medzivládneho vedeckého programu MAB je vytvoriť vedeckú bázu pre zlepšenie vzťahov ľudí a prostredia, v ktorom žijú. Konceptom pre zabezpečenie udržateľného rozvoja a ochranu biologickej diverzity v spolupráci s miestnym obyvateľstvom sú tzv. biosférické rezervácie. Do svetovej siete biosférických rezervácií sú zaradené štyri slovenské biosférické rezervácie (BR) – Poľana, Slovenský Kras a dve cezhraničné rezervácie - Východné Karpaty a Tatry. Slovenský výbor MAB má v súčasnosti 22 členov. Všetky BR na Slovensku prešli v uplynulých rokoch tzv. periodickým hodnotením v rámci procesu tzv. „*Exit strategy*“, ktorý bol zameraný na prísnu kontrolu plnenia funkcií BR a súladu kritérií, ktoré musí každá BR spĺňať. Všetky biosférické rezervácie boli spočiatku hodnotené negatívne a navrhované na vylúčenie so Svetovej siete BR. Periodické hodnotenia tak poukázali na vážne nedostatky, ktoré boli roky na národnej úrovni prehliadané. V každodennej praxi sa biosférické rezervácie zameriavajú na implementáciu Limského akčného plánu (2016 -2025) s jeho pravidelným vyhodnocovaním. V r. 2019 sa uskutočnili Dni otvorených dverí vo všetkých štyroch BR, v rámci ktorých sa prezentovali subjekty pôsobiace v BR a ich vzájomná spolupráca. V r. 2020

sa tieto podujatia mali uskutočniť v konkrétnych termínoch v každej zo štyroch BR, nakoniec však kvôli pandémie covid-19 museli byť zrušené.

V roku 2020 sa Slovenský výbor MAB venoval tvorbe web stránok o Programe MAB a BR, ktoré sú dostupné pod webovou doménou worldprotectedareas.sopsr.sk. Na žiadosť MŽP SR výbor MAB vypracoval súhrn údajov, charakteristiky a kritériá vyhlasovania jednotlivých BR, ktoré boli zverejnené ako informácia o BR na webovej stránke MŽP SR. SV MAB sa tiež zapojil do medzinárodnej kampane *ProudToShare 2020* prostredníctvom vypracovania krátkych filmov o biosférických rezerváciách Východné Karpaty a Poľana. V spracovaných filmoch bol prezentovaný jeden z vybraných cieľov SDG, ktorý bol napĺňaný v roku 2019. V r. 2020 bol pripravený a podaný projekt pre účel APVV výzvy „*Implementácia Agendy 2030 prostredníctvom biosférických rezervácií*“. Aktivita projektu budú realizované v 4 slovenských BR v r. 2021-2025. Iniciátorom projektu je UMB Banská Bystrica, Ekonomická fakulta, partnermi sú Štátna ochrana prírody SR a Ústav krajiny ekológie SAV.

SR je tradične aktívna aj v Medzinárodnej koordinačnej rade Programu MAB (ICC MAB), v súčasnosti má štatút pozorovateľa, pričom prioritou na ďalšie obdobie je uchádzať sa opätovne o riadne členstvo. V Medzinárodnom poradnom výbore pre biosférické rezervácie od r. 2020 pôsobí Ing. V. Fabriciusová, PhD. a SR je zastúpená aj v expertných pracovných skupinách zriadených ICC MAB. SR sa prostredníctvom členov Slovenského výboru MAB zúčastňuje aj zasadnutí regionálnej siete EUROMAB (naposledy 2.-5.4.2019 v Dubline v Írsku, najbližšie zasadnutie by sa malo uskutočniť v Rakúsku v roku 2021). SR sa tiež zapája do iniciatívy *Cave MAB* prostredníctvom Biosférickej rezervácie Slovenský kras. V tomto roku sa v rámci iniciatívy uskutočnil *Cave MAB webinár* (20.11.2020) k plánu osláv 50. výročia Programu MAB a Medzinárodnému roku jaskýň a krasu.

Slovenský výbor pre medzinárodný geovedný program (IGCP) a geoparky UNESCO

Slovenský výbor pre medzinárodný geovedný program (IGCP) a geoparky UNESCO združuje vedcov a výskumníkov z oblasti vied o Zemi, ktorí realizujú vedecké aktivity a konferencie v SR a sú aktívnymi účastníkmi podujatí v zahraničí i na pôde UNESCO. Príkladom je konferencia „*Jurassica*“ a konferencia „*Geologica Carpathica*“. MŽP SR taktiež zastrešuje činnosť medzirezortnej komisie pre geoparky, ktorá sa v septembri 2020 uzniesla na prijatí Geoparku Malé Karpaty do Siete geoparkov SR a oficiálnom udelení dekrétu „*Geopark Slovenskej republiky*“. Počas karanténnych opatrení sa konali on-line formou viaceré prednášky geologickej komunity a výstava TRITRI – Tatry očami geológov sa presunula z Prírodovedného múzea SNM v Bratislave do Slovenského národného múzea v Martine – Múzea Martina Kmeťa .

Slovenský výbor pre medzivládny hydrologický program (IHP)

Slovenský výbor pre medzivládny hydrologický program (IHP) združuje hlavné hydrologické organizácie v SR a v súčasnosti má 6 členov. Ťažiskom jeho práce v uplynulých dvoch rokoch boli aktivity slovenských expertov v Medzivládnom hydrologickom programe UNESCO v jeho VIII. Fáze (2014-2021) „*Vodná bezpečnosť, lokálne, regionálne a globálne výzvy*“. Slovenský národný výbor pre hydrológiu plní zároveň úlohu národného výboru pre Medzinárodnú asociáciu hydrologických vied (IAHS).

40. GK UNESCO odsúhlasila zmeny Štatútu Medzinárodného hydrologického programu

UNESCO a okrem iného zmenila názov programu na Medzivládny hydrologický program UNESCO. SR bola zvolená za člena Rady Medzivládneho programu UNESCO na obdobie r. 2019-2023, kde ju zastupuje predseda SNV IHP RNDr. Pavol Miklánek, CSc.

Významným podujatím r. 2019 bola 30. porada predstaviteľov Národných výborov pre Medzinárodný hydrologický program (IHP) UNESCO podunajských krajín a pozvaných expertov, ktorá sa uskutočnila 5.11.2019 v Kyjeve, Ukrajina. Porada odsúhlasila ukončenie projektu „*9 Flood Regimes of Rivers in the Danube River Basin*“, ktorý bol koordinovaný SR. Slovenské pracoviská a experti sa podieľali na riešení viacerých ťažiskových oblastí VIII. fázy Medzinárodného hydrologického programu UNESCO. V rámci tretieho stupňa vzdelávania o vode a profesionálnej kvalifikácie v rezorte vody SV IHP pripravil pravidelnú, v roku 2019 už 31. Konferenciu mladých hydroológov, ktorá sa uskutočnila 14.11.2019 v Bratislave. V r. 2020 sa uskutočnil 32. ročník tejto konferencie, avšak len v online formáte dňa 12.11.2020.

V roku 2019 bola prof. Ing. Jánovi Szolgayovi, PhD. z STU Bratislava, podpredsedovi SNV IHP UNESCO udelená *Volker Medal (International Hydrology Prize)*, ktorú udeľujú spoločne IAHS/UNESCO/WMO.

V r. 2020 plánované aktivity výboru obmedzila pandémia covid-19 – niektoré z nich museli byť zrušené, prípadne sa uskutočnili v online formáte ako napr. 27. *Posterový deň „Transport vody, chemikálií a energie v systéme pôda-rastlina-atmosféra“* v dňoch 11.-13.11.2020. Zástupcovia SV IHP spoluorganizovali 8. medzinárodnú konferenciu (HU, SK, AT) na tému „*HydroCarpath 2020 Processes, patterns and regimes in the hydrology of the Carpathians: coupling experiments, remote sensing, citizen science and modelling*“, ktorá sa konala 3.12.2020 rovnako vo virtuálnej forme.

Ústav hydrológie SAV a SV IHP plánovali uskutočniť pri príležitosti SVETOVÉHO DŇA VODY 2020 dňa 17.3.2020 výstavu a prednášky na tému „*Historické povodňové značky na Slovensku*“. Výstava bola presunutá na dni 29.6.-3.7.2020 v Aule SAV. SK UNESCO podporilo tlač dvoch propagačných materiálov „*Historické povodňové značky na hornom Dunaji a v Bratislave*“ a „*Historické povodňové značky na Slovensku*“. Počas vernisáže výstavy sa na pôde SAV 1.7.2020 uskutočnila prezentácia následného dielu IX. Hydrologickej monografie Dunaja s názvom „*Flood regime of rivers in the Danube River basin*“.

Ministerstvo kultúry

UNESCO zastrešuje rad kultúrnych dohovorov a programov, ktoré prispievajú k rozvoju prostredníctvom kultúry. SR je zmluvnou stranou väčšiny z nich a ich implementácia spadá do gescie MK SR. Ide najmä o nasledovné dohovory:

- Dohovor o ochrane svetového prírodného a kultúrneho dedičstva (*pozn.: gestorom pre oblasť prírodného dedičstva je MŽP SR*);
- Dohovor UNESCO z roku 1970 o opatreniach na zákaz a zamedzenie nedovoleného dovozu a vývozu predmetov kultúrnej hodnoty;
- Dohovor o ochrane kultúrnych hodnôt v prípade ozbrojeného konfliktu z roku 1954 a jeho II. Protokol z roku 1999 (Haagsky dohovor);
- Dohovor na ochranu a podporu rozmanitosti kultúrnych prejavov;
- Dohovor o ochrane nehmotného kultúrneho dedičstva.

Dohovor o ochrane svetového prírodného a kultúrneho dedičstva

Pamiatkový úrad SR (PÚ) v zmysle záujmov definovaných v Strategických cieľoch UNESCO na r. 2014-2021 zabezpečuje koordináciu a realizáciu aktivít zameraných na plnenie cieľa č. 7 – *Chrániť, podporovať a odovzdávať dedičstvo ďalším generáciám*. Pamiatkový úrad dlhodobo zaisťuje ochranu 5 kultúrnych lokalít v SR zapísaných na Zozname svetového kultúrneho a prírodného dedičstva: *Banská Štiavnica a technické pamiatky okolia*; *Pamiatková rezervácia ľudovej architektúry Vlkolínec*; *Historické jadro mesta Bardejov*; *Levoča, Spišský hrad a pamiatky okolia a Drevené chrámy v slovenskej časti Karpatského oblúka*. Cieľom je zabezpečiť adekvátny stav zachovania jedinečných svetových hodnôt uvedených lokalít, ich primerané využívanie a udržateľný manažment.

V období r. 2019 a 2020 sa Pamiatkový úrad SR venoval pravidelnému monitoringu stavebno-technického stavu národných kultúrnych pamiatok vo všetkých lokalitách svetového kultúrneho dedičstva (SKD), ktorého účelom je posúdenie stavu zachovania jedinečnej svetovej hodnoty, autenticity a integrity. Na základe hodnotenia 1194 pamiatkových objektov možno konštatovať, že v územiach SKD je v dobrom alebo vyhovujúcom stave 79% pamiatkových objektov, v narušenom alebo dezolátnom stave je 14% objektov a v celkovej obnove je 7% pamiatkových objektov, čo oproti predošlému cyklu monitoringu predstavuje mierne zvýšenie počtu pamiatkových objektov v dobrom a vyhovujúcom stave. V tomto trende sa prejavuje pozitívny dopad podpory prostredníctvom štátnych dotačných schém, ako aj aktívnejší prístup správcov jednotlivých lokalít alebo objektov. Pamiatkový úrad SR sa zameriaval na inventarizáciu banských diel v lokalite *Banská Štiavnica a technické pamiatky okolia* a prvú etapu dlho pripravovanej obnovy *Spišského hradu* privedením inžinierskych sietí a obnovou tzv. *Kapitánskeho domu*. Porovnateľne významným opatrením z hľadiska zabezpečenia zachovania objektu je inštalácia stabilného systému požiarnej ochrany v *Chráme sv. Mikuláša biskupa v Ruskej Bystrej*. Významný bol aj dlhodobý monitoring klimatických podmienok v interiéri *Kostola sv. Jakuba v Levoči* a pravidelné hodnotenie stavu drevnej hmoty *Drevených chrámov v slovenskej časti Karpatského oblúka*.

Prostredníctvom nového programu „*Pro Monumenta – prevencia údržbou*“ bol monitoring pamiatkových objektov rozšírený o službu pre vlastníkov pamiatok, ktorá zahŕňa detailné vyhodnotenie stavebno-technického stavu pamiatok pomocou najmodernejších diagnostických metód, odstránenie zistených nedostatkov a najmä spracovanie odporúčaní a postupov dlhodobej údržby pre vlastníkov monitorovaných objektov.

V súvislosti so vzrastajúcim ohrozením v dôsledku zmeny klímy a extrémnych prejavov počasia bolo v spolupráci so Slovenským vodohospodárskym podnikom spracované aktuálne súradnicové a katastrálne vymedzenie slovenských lokalít SKD na účely medzinárodného projektu prevencie a hodnotenia potenciálneho dopadu povodní na lokality Svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO.

V sledovanom období bol prepracovaný nominačný projekt *Hranice Rímskej ríše – Dunajský Limes (Frontiers of the Roman Empire – the Danube Limes)*, spracovaný v štvorstrannej spolupráci Nemecka, Rakúska, Slovenska a Maďarska. V novembri 2019 sa uskutočnila Výborom predpísaná poradná misia ICOMOS v Budapešti a na základe jej výsledkov nominujúce krajiny spracovali revíziu nominačnej dokumentácie. Zo slovenských lokalít niekdajšieho rímskeho Limesu sú súčasťou nominácie národné kultúrne pamiatky Rímsky vojenský tábor (kastel) Gerulata v Bratislave-Rusovciach a Rímsky vojenský tábor (kastel)

„Kelemantia“ v Iži. Vo vzťahu k rímskym vojenským táborom v Iži a Rusovciach boli na začiatku r. 2020 upravené mapové podklady, doplnené identifikačné údaje a odôvodnenie hodnôt k rozšíreniu nominovaného územia (dom s hypocaustom a časť rímskeho vicusu v Rusovciach; pochodové tábory v susedstve pevnosti Kelemantia v Iži). Rozhodnutie o tom, či bude Dunajský Limes zapísaný do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO, sa očakáva v lete 2021 (pôvodne mala byť nominácia prerokovaná v lete 2020, zasadnutie sa však odložilo kvôli covid-19).

Pamiatkový úrad SR sa ako stály člen podieľal na činnosti *Ad-hoc pracovnej skupiny pre revíziu nominačného procesu Zoznamu svetového dedičstva UNESCO*, ktorá bola vytvorená v novembri 2018 s mandátom navrhnúť možnosti reformy nominačného procesu pre zápis lokalít do *Zoznamu svetového dedičstva*. Výsledkom spolupráce medzi Centrom svetového dedičstva a zmluvnými štátmi Dohovoru o ochrane svetového dedičstva, na ktorej aktívne participovali aj slovenskí experti, je spustenie webovej stránky *Policy Compendium*: <http://whc.unesco.org/en/compendium/>, ktorá poskytuje súhrnnú databázu a prehľadnú štruktúru obsahujúcu všetky medzinárodné zmluvy, regulačné dokumenty, usmernenia a metodiky viažuce sa k programu *Svetové kultúrne a prírodné dedičstvo UNESCO*.

Pamiatkový úrad SR sa taktiež venoval posilňovaniu odborných kapacít a medzinárodnej spolupráci. Pravidelný seminár *Monitoring a manažment svetového kultúrneho dedičstva* určený pre spracovateľov monitoringu svetového kultúrneho dedičstva, správcov lokalít a zástupcov občianskych združení aktívne pôsobiacich v oblasti ochrany a prezentácie SKD sa v roku 2019 konal v Banskej Štiavnici v dňoch 19.-20.11. Zaujímavým príkladom medzinárodnej spolupráce bol jubilejný desiaty ročník medzinárodnej Akadémie dedičstva V4, ktorý sa uskutočnil v dňoch 8.-14.7.2019 v poľskom Krakove a Českom Krumlove. Významné projekty vo vzťahu k ochrane a manažmentu svetového kultúrneho dedičstva boli aj vedecká konferencia *BARDKONTAKT* v Bardejove a *Fórum dedičstva strednej Európy* v Krakove. Hoci sa v roku 2020 nemohla konať tradičná letná Akadémia dedičstva krajín V4, *spolupráca Vísegrádskej štvorky* pod záštitou Medzinárodného centra kultúry v Krakove sa pretavila do prípravy spoločnej publikácie mapujúcej vývoj ochrany a manažmentu Svetového kultúrneho dedičstva v jednotlivých krajinách V4 za ostatné tri desaťročia.

V decembri 2020 SR poskytla Fondu svetového dedičstva mimoriadny príspevok v sume 15 000 eur (z prostriedkov SK UNESCO).

Dohovor na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva

V r. 2019 vláda SR schválila *Koncepciu udržateľného rozvoja nehmotného kultúrneho dedičstva a tradičnej ľudovej kultúry na roky 2020 – 2025*, ktorá vznikla z nevyhnutnosti reflektovať na národnej úrovni obsahové a tematické rozšírenie Operačných smerníc a ďalších súvisiacich aplikačných dokumentov k *Dohovoru na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO* v nadväznosti na ciele Agendy 2030 a udržateľný rozvoj.

Na Reprezentatívny zoznam nehmotného kultúrneho dedičstva ľudstva UNESCO bol v roku 2019 zapísaný slovenský prvok *Drotárstvo – remeslo a umenie*. V r. 2020 SR spolu s partnermi podali nominácie na zápis dvoch prvkov: *Tradiície spojené s chovom koní plemena lipican* a *Sokoliarstvo - živé dedičstvo ľudstva*. V oboch prípadoch ide o nadnárodné nominácie, ktoré budú posudzované v budúcom období. Za r. 2019 do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska pribudli prvky: *Ornament z Čataja a Veľkého Grobu, Gajdica*

a *Kraslice z Polichna*. Do Zoznamu najlepších spôsobov ochrany nehmotného kultúrneho dedičstva pribudol *Večer v Múzeu oravskej dediny*.

V súvislosti so zápisom prvku *Blaudruck/Modrotisk/kékfestés/Modrotlač – resist block printing and indigo dyeing in Europe* (v roku 2018) sa SR zapojila do medzinárodnej výstavy „*Walking the Indigo Walk*“, koordinovanej Rakúskom, ktorá sa uskutočnila počas Fóra ministrov kultúry v rámci 40. GK UNESCO v Paríži v novembri 2019. SR bola na výstave zastúpená dielami modrotlačiarov Mateja Rabadu a Petra Trnku.

SR bola prítomná na 14. zasadnutí Medzivládneho výboru Dohovoru na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva, ktoré sa konalo v kolumbijskej Bogote v decembri 2019. 15. zasadnutie sa uskutočnilo online v decembri 2020 a SR na ňom zastupovala Barbora Morongová, riaditeľka odboru nehmotného kultúrneho dedičstva MK SR. V sledovanom období pôsobila expertka SR Ľubica Voľanská v Hodnotiacom orgáne Medzivládneho výboru Dohovoru na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva, ktorý posudzuje nominácie na zápis prvkom nehmotného dedičstva.

V r. 2020 SR predstavila svoju kandidatúru do Medzivládneho výboru Dohovoru na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva na roky 2022-2026. Voľby prebehnú počas valného zhromaždenia zmluvných strán Dohovoru v roku 2022.

Počas r. 2019 a 2020 MK SR, ako aj organizácie v jeho zriaďovateľskej pôsobnosti (predovšetkým Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru CTEK pri Slovenskom ľudovom umeleckom kolektíve SLUK) realizovali viacero popularizačných a prezentačných kultúrnych podujatí súvisiacich s implementáciou dohovoru v rámci SR aj v zahraničí. CTEK pri SLUK pravidelne vydáva dvojazyčnú (slovensko-anglickú) publikáciu s prehľadom kultúrnych fenoménov zapísaných v zoznamoch budovaných na národnej i medzinárodnej úrovni. V roku 2020 vydali aj publikáciu „*Šlabikár tradičnej ľudovej kultúry 1 – UNESCO*“. Priebežne je zabezpečovaná aj aktualizácia a verejná prezentácia mobilnej panelovej výstavy v slovensko-anglicko-francúzskej jazykovej mutácii. V roku 2020 bola prezentovaná v Bratislave a v Hrušove. Zdieľanie výsledkov implementácie dohovoru bolo realizované aj v rámci odborných konferencií, fór, pracovných skupín. Na jar CTEK uskutočnilo dotazníkový prieskum na tému: „*Skúsenosti s udržiavaním tradícií v čase pandémie Covid-19*“.

SR v decembri 2020 zaslala do Fondu na podporu nehmotného kultúrneho dedičstva mimoriadny príspevok vo výške 15.000 eur (z prostriedkov SK UNESCO).

Dohovor o ochrane a podpore rozmanitosti kultúrnych prejavov (2005)

MK SR sa počas obdobia r. 2019-2020 aktívne zúčastňovalo na zasadnutiach medzivládneho výboru Dohovoru UNESCO o ochrane a podpore rozmanitosti kultúrnych prejavov, ako aj na tvorbe materiálu „*Vzdelávacie programy zamerané na rozvíjanie profesijných kompetencií učiteľov materských, základných a stredných škôl v oblasti výchovy a vzdelávania ku kreativite a v oblasti mediálnej a digitálnej výchovy*“. V prvom polroku 2020 sa tiež prostredníctvom svojich expertov podieľalo na vypracovaní tzv. *Quadrennial Periodic Report 2020*, ktorý monitoruje implementáciu hlavných cieľov a priorít Dohovoru o ochrane a podpore rozmanitosti kultúrnych prejavov z roku 2005 v SR.

V júli uhradilo MK SR príspevok na rok 2020 do Medzinárodného fondu pre kultúrnu diverzitu vo výške 4 500 eur. SR v decembri 2020 do fondu uhradilo aj príspevok na r. 2021 v sume 5 000 eur (z ušetrených prostriedkov SK UNESCO).

Dohovor o ochrane kultúrnych hodnôt v prípade ozbrojeného konfliktu z roku 1954 a II. Protokol z roku 1999 (Haagsky dohovor)

SR dbá na opatrenia potrebné k trestno-právnomu postihnutiu v prípade porušenia jednotlivých článkov Haagskeho dohovoru. Slovenské ozbrojené sily do svojich predpisov zaradili opatrenia za zabezpečenie dodržiavania Haagskeho dohovoru v rámci „*Smernice Ministerstva obrany SR o ochrane kultúrnych hodnôt v prípade ozbrojeného konfliktu*“, ktorá obsahuje pravidelne aktualizovaný zoznam nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok. MO SR v zmysle dohovoru vykonáva odborné školenia pre vedúcich pracovníkov ozbrojených zložiek.

MK SR sledovalo zasadnutia Haagskeho dohovoru v r. 2019-2020. Členské štáty boli vyzvané na posilnenie povedomia o existujúcich mechanizmoch ochrany kultúrneho dedičstva podľa dohovorov UNESCO, ako aj o integráciu týchto mechanizmov do národnej kultúrnej politiky, začlenenie do vnútroštátneho práva ako podmienku pre ochranu kultúrneho dedičstva v mierových aj konfliktných časoch. Podľa Haagskeho dohovoru z roku 1954, článku 23 bola prijatá deklarácia o zabezpečení ochrany v Náhornom Karabachu a okolí a zriadení nezávislej technickej misie, ktorá má zhodnotiť aktuálny stav najhodnotnejšieho kultúrneho dedičstva v tejto oblasti. Výbor predstavil nový tematický program „*Heritage for Peace*“, ktorého cieľom je posilniť úlohu kultúrneho dedičstva v prípade konfliktnej situácie a má slúžiť ako nástroj obnovy dedičstva po skončení konfliktu.

SR v decembri 2020 prispela do Fondu na obnovu dedičstva v ohrození sumou 5 000 eur.

Ďalšie aktivity v oblasti kultúry

UNESCO v roku 2019 zapísalo do svojho oficiálneho kalendára výročí aj 100. výročie úmrtia Milana Rastislava Štefánika a v r. 2020 sa UNESCO pridalo k oslavám 100. výročia založenia Slovenského národného divadla.

SK UNESCO v roku 2019 zastrešovalo aj 17. ročník medzinárodnej výtvarnej súťaže v tvorbe knižnej značky pre deti od 6 do 15 rokov EX LIBRIS HLOHOVEC na tému „*Vráťme sa do rozprávky*“. 1 503 detí z 15 krajín a 33 miest Slovenska poslalo do súťaže 1 681 prác.

SK UNESCO v r. 2020 nadviazala spoluprácu s mestom Košice, ktoré sa už tretím rokom pýši titulom *Kreatívne mesto UNESCO pre mediálne umenie* a je súčasťou prestížnej Siete kreatívnych miest UNESCO (UCCN), ktorá prepája kultúru a kreatívny priemysel 247 miest sveta v klastroch literatúry, filmu, dizajnu, tradičnej kultúry a remesiel, gastronómie, hudby či mediálneho umenia. Košice v Sieti kreatívnych miest UNESCO reprezentuje nezisková organizácia *Creative Industry Košice* (CIKE), ktorá sa aktívne zapája do iniciatív partnerských miest či do aktivít organizovaných Sekretariátom UNESCO. Jednou z nich bola v úvode r. 2020 výzva na zdieľanie príkladov dobrej praxe kreatívnych miest v boji proti pandémie COVID-19. Tie boli zhrnuté v publikácii „*UNESCO Creative Cities' Response to COVID-19*“, do ktorej Košice prispeli zmienkou o lokálnom Kine Úsmev ako o dobrom príklade vyrovnávania sa s lockdownom. Zástupcovia CIKE sa počas r. 2020 zapojili do viacerých online podujatí - *Medzinárodné kultúrne fórum v meste Ulyanovsk*, či *UNESCO Media Arts Creative Cities Network Policy Forum* v kórejskom meste Gwangju. Napriek nepriaznivej situácii CIKE vyhlásilo a zorganizovalo každoročnú rezidenciu mediálneho umenia. Z prihlásených 119 umelcov bol do Košíc prizvaný berlínsky umelec Abel Korinsky, ktorý počas dvoch jesenných mesiacov strávených v meste skúmal jeho pozemské reálie, ako aj mimozemské artefakty nachádzajúce sa nad ním. Výsledkom bude svetelná inštalácia doplnená autorským zvukom,

prezentovaná v máji 2021 ako pozvánka k preloženému festivalu *Art & Tech Days*, ktorý sa uskutoční na jeseň. Košice sa zapojili aj do projektu *City to City*, ktorého cieľom bolo vytvoriť kolaboratívne diela umelcov z rôznych kultúrnych kontextov. Projektu sa zúčastnilo 9 miest klastra mediálneho umenia. Košice zastúpila vizuálna umelkyňa Beáta Kolbašovská, ktorá spolu s japonským skladateľom a sound-artistom Junichim Ogurom vytvorila dielo „*Reminiscence Path*“, založené na symbolickom prekonaní virtuálnych vzdialeností.

Ministerstvo dopravy a výstavby SR

Rezort je v aktivitách UNESCO angažovaný predovšetkým v oblasti cestovného ruchu a propagácie SR, vrátane pamiatok UNESCO. Sekcia cestovného ruchu MDV SR propagovala v roku 2020 pamiatky UNESCO na Slovensku na 5 významných medzinárodných veľtrhoch cestovného ruchu (Viedeň, Brno, Praha, Budapešť, Tel Aviv) a jednom domácom (Bratislava). Pamiatky UNESCO boli prezentované návštevníkom najmä prostredníctvom tlačenej brožúry „*Poklady Svetového dedičstva UNESCO*“ (v 5 jazykových mutáciách). Okrem toho sa základné informácie o pamiatkach UNESCO v SR nachádzajú aj vo všeobecnej publikácii o možnostiach cestovného ruchu na Slovensku s názvom „*Najkrajšie na Slovensku*“ (7 jazykových mutácií). Sekcia cestovného ruchu pôvodne plánovala účasť s národným stánkom SR na 14 veľtrhoch a výstavách cestovného ruchu, pričom z dôvodu pandémie COVID-19 sa reálne uskutočnilo 5 medzinárodných veľtrhov.

V roku 2019 sekcia cestovného ruchu zabezpečila realizáciu národných stánkov SR na 15 medzinárodných veľtrhoch a výstavách cestovného ruchu v zahraničí a 1 domácom veľtrhu. Okrem toho Sekcia cestovného ruchu skoordinovala a pripravila podklady a zabezpečila realizáciu a tlač mapy slovenských pamiatok UNESCO, zrealizovala projekt propagácie pamiatok Slovenska na informačno-predajných miestach NDS a informačných miestach ŽSR. Pamiatky UNESCO boli prezentované aj na workshopoch a prezentáciách v zahraničí, ktoré organizovali zahraničné zastúpenia cestovného ruchu SR a tiež prostredníctvom národného portálu cestovného ruchu Slovakia.travel. Novinkou v roku 2020 bolo publikovanie online newslettera o novinkách a zaujímavostiach cestovného ruchu na Slovensku, prostredníctvom ktorého sú prezentované aj slovenské pamiatky UNESCO.

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR

Rezort pôdohospodárstva a rozvoja vidieka aj v r. 2019 spolupracoval s MŽP SR na vyriešení dlhoročného problému hraníc slovenských lokalít pamiatky Staré bukové lesy a bukové pralesy Karpát a iných regiónov Európy a naplnení s tým spojených záväzkov SR vyplývajúcich z Dohovoru o ochrane svetového dedičstva.

Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR

SK UNESCO v r. 2020 zahájila spoluprácu s MIRRI SK najmä v rámci témy umelej inteligencie, či už pri príprave etických odporúčaní, alebo nadväzovaní spolupráce s centrom IRCAI v Slovinsku. Do budúcnosti očakávame intenzívnejšiu spoluprácu aj v rámci programu IFAP – informácie pre všetkých.

Záver

Témy, ktorými sa UNESCO v súčasnosti zaoberá, sú vysoko aktuálne aj pre SR – či už ide o zvyšovanie vzdelanostnej úrovne, formovanie globálnej tolerantnej spoločnosti, budovanie povedomia o klimatických zmenách, ľudských právach, rovnosti príležitostí, udržateľnom rozvoji či ochrane kultúrnej diverzity a dedičstva. Slovenská komisia pre UNESCO sa prostredníctvom svojich členov a svojimi aktivitami snaží o zapracovanie tejto bohatej agendy do príslušných rezortných programov zameraných na rozvoj slovenskej spoločnosti. Z najaktuálnejších tém možno spomenúť reformné snahy v oblasti vzdelávania a školstva alebo zámer rezortu školstva pripraviť novú stratégiu pre globálne vzdelávanie, prípravu mechanizmu na zabránenie šírenia dezinformácií z dielne Ministerstva investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR, ako aj plány rezortu dopravy na oživenie cestovného ruchu, či etickú úpravu umelej inteligencie. Je preto potešujúce, že vecne príslušné rezorty už aktívne s UNESCO spolupracujú, prípadne deklarujú záujem o využitie expertízy UNESCO.

Predložený výpočet aktivít zástupcov slovenských výborov a sekcií SK UNESCO na národnej i medzinárodnej úrovni svedčí o tom, že spolupráca Slovenska s UNESCO je postavená na dobrom základe a prináša našej krajine prospech. Výpočet dosiahnutých výsledkov nie je zďaleka úplný, ale poskytuje dobrý prehľad o zmysluplnosti práce národnej komisie pre UNESCO a jej expertov.

V zmysle svojho štatútu SK UNESCO disponuje finančnými prostriedkami (cca 60 000 eur ročne), ktoré sú každoročne pridelené do rozpočtu MZVEZ SR a sú určené na zabezpečenie organizačných a programových aktivít komisie. Prostriedky sú pridelené v súlade s Návrhom na zabezpečenie realizácie medzivládnych programov UNESCO v Slovenskej republike, ktorý bol schválený uznesením vlády SR č. 338 z 12. 4. 1994. Nakoľko ide o takmer tridsať rokov starý dokument a agenda UNESCO sa rozrástla o nové priority (napr. etika umelej inteligencie, boj proti hoaxom a dezinformáciám, a pod.), MZVEZ SR ako koordinátor agendy UNESCO, po dôkladných konzultáciách s príslušnými rezortmi, plánuje spracovať a predložiť návrh na aktualizáciu tohto materiálu, vrátane úpravy finančného rámca a ďalších opatrení na zefektívnenie činnosti Slovenskej komisie pre UNESCO.